

แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ตามหลักกวีธรรม
Guidelines for Developing Leadership Skills in the 21st Century Based on
Uddhi-Dhamma for School Administrators in Tha Tako District of
Nakhonsawan Primary Education Service Area Office 3

อัญญา ปัจยะโคทา

Ananya Patjayakhota

พระเทพปริยัติเมธี

Phra Thep Pariyatmethee

ปฏิธรรม สำเนียง

Pratitham Samniang

ครุศาสตรมหาบัณฑิต พุทธบริหารการศึกษา

Master of Education Buddhist Educational Administration

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email : yingthai21142@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 5 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพ เปรียบเทียบความคิดเห็น และหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ตามหลักกวีธรรม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ใช้วิธีสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือ ด้านทักษะวิสัยทัศน์ ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ ด้านทักษะความร่วมมือ ด้านทักษะการสื่อสาร ตามลำดับ 2. การ

เปรียบเทียบความคิดเห็นทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กล่าวคือ เพศ อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์ พบว่าโดยภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ 3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ตามหลักภูมิธรรม พบว่า 1) ด้านทักษะการสื่อสาร ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศโน้มน้าวใจใจของการมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ และเป็นผู้ที่มีคนศรัทธา 2) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรมีกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ อย่างรอบคอบ ฝึกการระดมสมอง ของบุคคลหลายฝ่าย พยายามหาสิ่งที่สามารถจุดประกายความคิดใหม่ 3) ด้านทักษะวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรพัฒนาความรู้และความสามารถของตนเองอยู่เสมอ เพื่อนำมาประกอบการคิดวิเคราะห์รอบด้าน ทั้งกล้าคิด กล้าตัดสินใจ 4) ทักษะความร่วมมือ ผู้บริหารควรพัฒนาในการสร้างทีมเพื่อให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วมจัดการประชุมออกความคิดเห็นอยู่เสมอ

คำสำคัญ : ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21, หลักภูมิธรรม, ทักษะความร่วมมือ

ABSTRACT

The study consisted of the following objectives to investigate to compare opinions toward and to propose guidelines for developing leadership skills in the 21st century based on *Vuddhi-Dhamma* for school administrators in Tha Tako District of Nakhonsawan Primary Education Service Area Office 3. The study used a mixed-method research design using Likert scale questionnaire with a reliability of 0.96. Semi-structured interviews with nine key informants were used to acquire qualitative data. The obtained data were analyzed by content analysis.

From the study, the following results are found: 1) The leadership skills in the 21st century of school administrators in Tha Tako District of Nakhonsawan Primary Education Service Area Office 3 is overall at a high level. When each aspect is vision skills, creative thinking skills, cooperative skills and communication skills. 2) The results of comparing the opinions toward the development of leadership skills in the 21st century for school administrators in Tha Tako District of Nakhonsawan Primary Education Service Area Office 3 classified by personal factor such as genders, ages, positions, and experiences revealed that there is no difference in opinions among school administrators, thus the null hypothesis was rejected. 3) The guidelines for developing leadership skills in the 21st century based on *Vuddhi-Dhamma* for school administrators in Tha Tako District

of Nakhonsawan Primary Education Service Area Office 3 are as follows: (1) On communication skills, in which administrators should create an environment that encourages teachers and educational employees to participate, and administrators should be reliable as well as trustworthy; (2) On creative thinking skills, in which administrators should build a thought process based on analytical, synthesizing, meticulous, and reasonable skills, as well as brainstorming from many departments in order to find anything that can spark new ideas; (3) On vision skills, in which the administrators should broaden their knowledge and skills as a foundation for thinking critically and making sound decisions; and (4) Cooperative skills, in which the administrators should create a teamwork environment in which relevant employees may participate in thinking, making decisions, taking responsibility, having meetings, and sharing ideas.

Keywords : The leadership skills in the 21st century, *Vuddhi-Dhamma*, Cooperative skills

1. บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการนั้นตระหนักถึงความสำคัญยุทธศาสตร์ชาติในด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ของชาติ การพัฒนาเด็กตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์จนถึงปฐมวัย การพัฒนาช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น การพัฒนาและยกระดับศักยภาพวัยแรงงาน รวมถึงการส่งเสริมศักยภาพของวัยผู้สูงอายุ ประเด็นการพัฒนาศักยภาพของคนตลอดช่วงชีวิต ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศซึ่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของจังหวัดนครสวรรค์นั้น ต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นไปอย่างมีความรวดเร็ว ทำให้การจัดการศึกษาของจังหวัดนครสวรรค์มีปัญหาทั้งในด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา คุณลักษณะและทักษะ อยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ นอกจากนี้สังคมยังต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถ จึงต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีศักยภาพตามมาตรฐาน มีความรู้ที่เท่าทันโลก มีคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองที่ดี โดยทุกภาคส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

นโยบายและแนวทางดำเนินงานในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 โดยมีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยเน้นให้นักเรียนเป็นคนดี มีวินัย มีความรักในสถาบันหลักของชาติ ตลอดจนยึดมั่นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง และทักษะที่จำเป็นของโลกในศตวรรษที่ 21 อย่างมีความครบถ้วน มีทักษะด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ การคิดขั้นสูง นวัตกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความรู้ความสามารถในการแข่งขัน ตามแนวทางยุทธศาสตร์ (พ.ศ.2561-2580) แผนพัฒนาการศึกษา มาตรฐาน

การศึกษา และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการกระจายอำนาจในการดำเนินงานไปยังระดับพื้นที่การศึกษา

จากการศึกษารายงานประจำปี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 พบว่า การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพน้อยและคุณภาพของผู้เรียนในการเรียนถดถอยลงไม่สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ เนื่องจากการบริหารงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา ขาดการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีต่าง ๆ อีกทั้งขาดการส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย การรู้ไม่เท่าการเปลี่ยนแปลงโลกยุคใหม่ การสื่อสารที่ไม่ตรงกัน การขาดทักษะการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา เห็นได้ว่าผู้บริหารนั้นยังขาดภาวะผู้นำที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ขาดการส่งเสริม และสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการโลกยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ขาดความตระหนักในการวางแผนเพื่อพัฒนาการนำแผนการปฏิบัติประจำปีสู่การปฏิบัติยังไม่เป็นไปตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้

ภาวะผู้นำนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมาก โดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานที่กำหนด ทั้งในด้านทักษะของการสื่อสาร ซึ่งมีวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและศิลปะการพูดให้มีความเข้าใจตรงกัน ทักษะความคิดสร้างสรรค์ มีความริเริ่มที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนา นวัตกรรมต่าง ๆ ทักษะวิสัยทัศน์ โดยมีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายสู่การเปลี่ยนแปลงที่ทันสมัย ทันต่อเทคโนโลยี รวมทั้งทักษะความร่วมมือ โดยบุคลากรนั้นมีความรักความร่วมมือกันที่จะพัฒนาสถานศึกษาในทุกฝ่าย

จากปัญหาด้านทักษะภาวะผู้นำดังกล่าวที่พบ ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่มีความสอดคล้องอยู่มากและมีความเหมาะสมที่แตกต่างกันไป โดยผู้วิจัยได้นำหลักธรรมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ได้โดยตรง กล่าวคือ วุฒิธรรม ธรรมเป็นเครื่องเจริญ หรือธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม เป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลต่อการศึกษาเพื่อการพัฒนาปัญญาให้เจริญขึ้น ช่วยให้ผู้บริหารบริหารจัดการสถานศึกษาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยประกอบไปด้วย สปัปฺริสสังเสวะ คือ ผู้บริหารคบคนดีมีปัญญา เสวนากับท่านผู้รู้ ซึ่งสัทธรรมสวณะ คือ ผู้บริหารเอาใจใส่ศึกษาความรู้ อีกทั้งโยนิโสมนสิการ คือ ผู้บริหารมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ การพิจารณาเหตุผลที่ดีถูกวิธี และธรรมานุธรรมปฏิบัติ คือ ผู้บริหารมีความสามารถนำความรู้ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้ถูกต้อง

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอท่าตะโก ว่ามีสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างไร ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลแตกต่างกันหรือไม่ และเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) ทักษะวิสัยทัศน์ (Vision Skill) 2) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creativity Skill) อีกทั้ง 3) ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication Skill) และ 4) ทักษะความร่วมมือ (Collaboration Skill) โดยมีการ บูรณาการเข้ากับหลักของวุฒิธรรม

ให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอท่าตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ตามหลักคุณธรรม

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพและเปรียบเทียบความคิดเห็นทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

1) ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 จำนวน 43 โรงเรียน จำนวน 545 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 จำนวน 43 โรงเรียน โดยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบบเป็นสัดส่วน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ตามสัดส่วนของประชากรผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 จำนวน 43 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 230 คน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ แบบสอบถามความคิดเห็นที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ระยะที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑ ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๓ ตามหลักคุณธรรม

1) กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน/รูป ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักพุทธธรรม จำนวน 3 รูป/คน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางการบริหารการศึกษา จำนวน 3 รูป/คน ผู้ที่มีความรู้ด้านทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 จำนวน 3 รูป/คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

4. สรุปการวิจัย

4.1 เพื่อศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

จากการศึกษาสภาพของทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 230 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 60 และมีอายุระหว่าง 20-40 ปี จำนวน 159 คน คิดเป็น 69.1 ดำรงตำแหน่งครู จำนวน 211 คน คิดเป็น 91.7 มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็น 54.8 ดังนั้น พบว่า สภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ ด้านทักษะความร่วมมือ ด้านทักษะวิสัยทัศน์ และด้านทักษะการสื่อสาร ตามลำดับ

4.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบความคิดเห็นทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยประกอบไปด้วย เพศ อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์ พบว่าโดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 แตกต่างกัน พบว่า โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านทักษะความร่วมมือ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 3 ตามหลักคุณธรรม

1) ด้านทักษะการสื่อสาร (ธรรมานุธรรมปฏิบัติ)

ผู้บริหารควรสามารถสร้างบรรยากาศโน้มน้าวใจในการมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารนั้นจะต้องเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ น่าไว้วางใจ มีผู้คนศรัทธา ต้องแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือในการสื่อสาร อันประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ คือ มีความรู้ มีคุณธรรม มีเทคนิคที่ดีในการสื่อสาร การสื่อสารที่ดีจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ (โยนิโสมนสิการ)

แนวทางการบริหารอย่างมีสติปัญญา ผู้บริหารควรมีกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ อย่างรอบคอบ พิจารณาถึงเหตุและผลได้ ต้องฝึกการระดมสมองของบุคคลหลายฝ่าย ควรมีความกล้าหาญ มุ่งมั่น มีไหวพริบดี ชอบสังเกตและไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ควรมีทัศนคติที่ดี เป็นผู้ที่จัดการเวลาได้ดี สามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสได้เสมอ มีความคิดที่จะพัฒนา ตั้งคำถามอยู่เสมอ คิดนอกกรอบ เปลี่ยนมุมมองหลาย ๆ มุมมองให้เห็นในทุก ๆ ด้าน

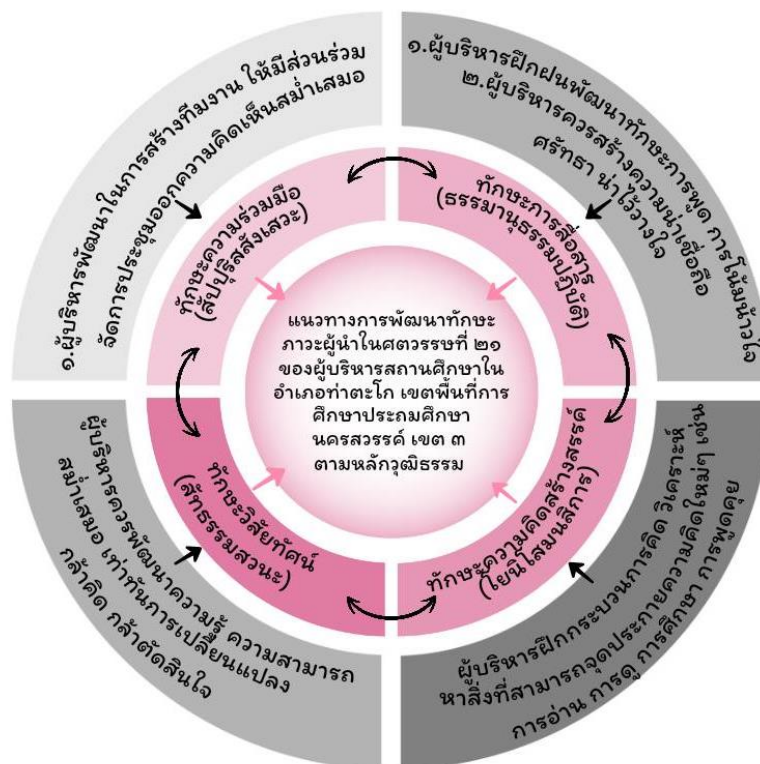
3) ด้านทักษะวิสัยทัศน์ (สัทธรรมสวนะ)

ผู้บริหารไม่ควรยึดติดกับแนวทางเดิม ๆ หมั่นค้นคว้าหาความรู้ แนวคิด วิธีการที่เป็นไปตามยุคตามสมัยเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ควรรับฟังความคิดเห็นของบุคคลรอบข้าง และหมั่นแสวงหาความรู้อยู่เสมอ หมั่นปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ และรับฟังคำแนะนำที่ดีเพื่อเข้าสู่ความรู้และหนทางที่ถูกต้องที่แท้จริง

4) ทักษะความร่วมมือ (สัพบุรีสังเสวะ)

ผู้บริหารควรพัฒนาในการสร้างทีมงาน เพื่อให้บุคลากรผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตลอดเวลาตามแนวทางการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมซึ่งตั้งอยู่บนความโปร่งใส เช่น การจัดประชุมออกความคิดเห็นอยู่เสมอ

5. องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่ของการวิจัย

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

การศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ ด้านทักษะความร่วมมือ ด้านทักษะวิสัยทัศน์ ด้านทักษะการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโก มีทักษะภาวะผู้นำที่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษานั้นได้รับนโยบายโดยตรง และรับรู้สถานการณ์การบริหารในแต่ละสถานะที่เกิดขึ้น ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สามารถรับรู้ เหตุการณ์ต่าง ๆ ก่อนผู้ใต้บังคับบัญชา จึงมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนมีศักยภาพในการเป็นผู้นำอย่างสูงสุด ซึ่งโดยสอดคล้องกับ พรพิมล แก้วอ่อน ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธยปานิคมสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุทุม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 สภาพทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารในภาพรวม อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน

ดังนี้ ด้านทักษะวิสัยทัศน์ ด้านทักษะความร่วมมือ ด้านทักษะการ สื่อสาร และด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ

6.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 แตกต่างกัน โดยด้านทักษะการสื่อสาร ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ ด้านทักษะวิสัยทัศน์ และด้านทักษะความร่วมมือ พบว่า ไม่แตกต่างกัน **ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะ** ทักษะภาวะผู้นำ ในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะสำคัญที่ผู้บริหารและครูผู้สอนทุกคนพึงมี เพื่อให้เท่าทันต่อบริบทในสังคม ซึ่งทั้งเพศชายและเพศหญิงควรมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง คำนึงถึงความสำคัญของภารกิจให้เป็นไปในทางทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวมของสถานศึกษา จะเห็นว่า ระดับความคิดเห็นจึงไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ศรสวรรค์ บุญณกรณชัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 แตกต่างกัน โดยด้านทักษะการสื่อสาร ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ ด้านทักษะวิสัยทัศน์ ด้านทักษะความร่วมมือ จึงพบว่า ไม่แตกต่างกัน **ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะ** อายุที่ต่างกันมีภาวะผู้นำไม่ต่างกัน กล่าวคือ ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีศักยภาพย่อมตระหนักถึงเป้าหมายที่วางไว้เป็นสำคัญ มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล สามารถที่จะรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของปัจจุบัน เนื่องจากคนที่มีอายุต่างกันต้องร่วมงานกับคนหลากหลายช่วงวัยและมีประสบการณ์ที่ต่างกัน จะมีการเรียนรู้และพัฒนาซึ่งกันและกัน เพื่อให้การทำงานประสบความสำเร็จได้ อีกทั้งอายุที่แตกต่างกันแต่ความรู้ความสามารถใกล้เคียงกันที่จะก้าวเข้ามาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย จึงส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ รอฮิม สุหลง ได้ทำการศึกษาในเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า อายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ไม่ต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 แตกต่างกัน โดยด้านทักษะการสื่อสาร ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ ด้านทักษะวิสัยทัศน์ ด้านทักษะความร่วมมือ พบว่า ไม่แตกต่างกัน **โดยทั้งนี้อาจเป็นเพราะ** ความแตกต่างของตำแหน่งไม่มีผลต่อการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ผู้บริหารและครูมีจุดมุ่งหมายไปในทางเดียวกัน คือสร้างผู้เรียนให้มี

คุณภาพในทุกด้าน จึงส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่ง มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับ นฤมล คูหาแก้ว ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า สถานภาพผู้บริหารและครูผู้สอนที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นต่อทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 แตกต่างกัน โดยด้านทักษะการสื่อสาร ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ด้านทักษะวิสัยทัศน์ ด้านทักษะความร่วมมือ พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน **ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะ** ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน แต่ทุกคนได้รับนโยบายแนวปฏิบัติที่เหมือนกัน ผู้บริหารโรงเรียนได้มีการพัฒนาประสิทธิภาพและบริหารจัดการศึกษาตามแนวการกระจายอำนาจ และเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ทำให้ครูที่มีประสบการณ์ต่างกันนั้น ได้รับรู้ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนเต็มศักยภาพเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ัญญา มาศ แดงสีดา ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

6.3 การเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ตามหลักคุณธรรม

1) ด้านทักษะการสื่อสาร (ธรรมานุธรรมปฏิบัติ)

ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศใฝ่เรียนรู้ของครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือได้ น่าไว้วางใจ และเป็นผู้มีคุณศรัทธา ผู้บริหารต้องแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือในการสื่อสาร **ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ** การสื่อสารนั้นเป็นทักษะที่มีความสำคัญ อีกประการหนึ่ง ที่จะส่งผลทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการติดต่อสื่อสาร การประสานงานหากมีความเข้าใจตรงกันในสารที่สื่อไปจะทำให้มีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้สอดคล้องกับ งานวิจัยของ แพรดาว สอนองผั่น เรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานีเขต 3 พบว่า ควรมีทักษะด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารควรรู้เทคนิคการสื่อสาร การพูดให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่จะพูด

2) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ (โยนิโสมนสิการ)

ผู้บริหารควรมีกระบวนการคิด การวิเคราะห์ สังเคราะห์ อย่างรอบคอบ พิจารณาถึงเหตุและผลได้ ผู้บริหารต้องฝึกการระดมสมองของผู้คนที่หลากหลาย ผู้บริหารต้องพยายามหาสิ่งที่สามารถจุดประกายความคิดสร้างสรรค์ได้ เช่น การอ่าน การพูดคุยกับผู้บริหารที่เราศรัทธาและเคารพน่าเชื่อถือการดูโทรทัศน์ โดยแนวทางการคิดสร้างสรรค์นั้นต้องผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ พิจารณาหลายด้าน เพื่อให้เกิดผลดีมากที่สุด **ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะ** ความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นพื้นฐานของการคิดที่จะนำไปสู่การพัฒนาสิ่งที่ดี

แปลกใหม่ เกิดจากประสบการณ์หรือการค้นหาคำตอบใหม่ ๆ ด้วยตนเองแล้วจึงนำมาปรับปรุง แก้ไขปัญหา และบูรณาการเข้ากับองค์กรของตน ซึ่งสอดคล้องกับ สุเทพ ธรรมะตระกูล ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารควรมีความคิดสร้างสรรค์ ต้องเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญกับด้านเทคโนโลยีและสามารถนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในงานของโรงเรียน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิตา เพลินจิต ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาฝึกใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการปฏิบัติงานและส่งเสริมให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนผู้บริหารมีวิสัยทัศน์กว้างไกล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันที่เกิดขึ้น

3) ด้านทักษะวิสัยทัศน์ (สัทธรรมสวนะ)

ผู้บริหารควรพัฒนาความรู้และความสามารถของตนเองอยู่เสมอ หมั่นหาความรู้จากหนังสือ ประสบการณ์ หรือผู้ที่มีความรอบรู้ในการให้คำปรึกษา อีกทั้งรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน ก็จะสามารถกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ติดตามเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ ในทุกด้าน เพื่อที่จะนำมาประกอบการคิดวิเคราะห์ ถัดมา ถัดคิด ถัดตัดสินใจ สามารถมองย้อนกลับไปข้างหลังและข้างหน้า มองผลกระทบและแนวโน้มต่าง ๆ ได้ สามารถมองภาพรวมขององค์กรออก **ทั้งนี้ทั้งนั้น อาจเป็นเพราะ** ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ยึดหยุ่นทันต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถมองผลกระทบและแนวโน้มได้ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยสอดคล้องกับ ธัญวิทย์ ศรีจันทร์ ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของกรรมการรองคณบดีนักศึกษา พบว่า การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ควรเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรยอมรับความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และได้สอดคล้องกับ สุรรัตน์ โตเชียว ศึกษาในเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 พบว่า การบริหารในยุคใหม่ของผู้หน้านั้นมีความสำคัญต่อการบริหารงานอย่างยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เพราะว่าผู้นำยุคใหม่ต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทั้งในด้านทักษะการบริหารจัดการ ทักษะด้านความรู้ ความสามารถ ด้านการสื่อสาร และสามารถบริหารงานได้อย่างยุติธรรม ถัดมา ถัดคิด ถัดทำ ถัดแสดงออกมีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถใช้ความรู้และประสบการณ์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาได้ทัน่วงที

4) ทักษะความร่วมมือ (สัพปุริสสังเสวะ)

ผู้บริหารควรพัฒนาการสร้างทีมงานในสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสในการใช้ความคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน การรับผิดชอบร่วมกัน และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตลอดเวลา ตามแนวทางการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมซึ่งตั้งอยู่บนความโปร่งใสและยุติธรรม **โดยเป็นเพราะ**การทำงานเป็นทีม การร่วมมือกันทำงาน จะส่งผลไปสู่ความสำเร็จของงาน โดยการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน เพื่อให้งานที่ออกมานั้นมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับ แพรดาว สนองผัน เรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

เขต 3 ซึ่งพบว่า ทักษะด้านการสร้างทีมงาน กล่าวคือ ผู้บริหารนั้นควรสร้างความตระหนักในการทำงานเป็นทีมขององค์กร และงานวิจัยของ อรสา มาสิงห์ เรื่อง การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา การวิจัยพบว่า ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษานั้นด้วยกันมีทั้งหมด 6 ทักษะ คือ ด้านการวางแผน ด้านการสร้างทีมงาน ด้านการสื่อสาร ด้านการจูงใจ ด้านการแก้ปัญหา และด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา กัลยาลัง ในเรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตรฝึกอบรม โดยใช้ทฤษฎีเพื่อเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้นำนักศึกษา พบว่า ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 มีความจำเป็นอย่างมาก และควรที่จะส่งเสริมให้เกิดแก่ผู้นำนักศึกษา ได้แก่ การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การตัดสินใจ และการควบคุมตนเอง และสอดคล้องกับ สุเทพ ธรรมะตระกูล ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งพบว่า ผู้บริหารควรมีความสามารถในการแก้ปัญหาแบบการใช้ความร่วมมือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความร่วมมือทั้งภายในภายนอก เพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จากการศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอท่าตะโก เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากแต่มีบางด้านที่ยังอยู่ในระดับน้อยกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านทักษะการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด จึงจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนา โดยผู้บริหารต้องพูดจาชัดเจน และมีเทคนิคการโน้มน้าวใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

2) จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมของผู้นำในแต่ละข้อมีบางข้อที่มีระดับน้อยกว่า พฤติกรรมข้ออื่น ดังนั้น ผู้นำควรมีการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยนำหลักคุณธรรมเข้าไปปรับใช้ เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารงาน

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ควรจัดกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวกับการสื่อสาร โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนฝึกให้ผู้บริหารสถานศึกษาสื่อสารได้ตรงจุด ตรงประเด็น และบุคลากรจะได้เข้าใจชัดเจนตรงกัน เพื่อนำมาปรับใช้กับการทำงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ดีจะส่งผลให้บุคลากรปฏิบัติงานได้ถูกต้อง

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานด้านอื่น ๆ เช่น การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานการเงินและงบประมาณ การบริหารงานทั่วไป

2) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). **ประกาศนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2565**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.moe.go.th/> [29 มีนาคม 2565].
- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครสวรรค์. (2565). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nswpeo.go.th/main/index>. [29 มีนาคม 2565].
- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. (2565). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nsw3.go.th/core>. [29 มีนาคม 2565].
- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. (2565). **รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2564**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nsw3.go.th/core>. [29 มีนาคม 2565].
- ัญญา มาศแดง สีดดา. (2565). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระยอง เขต 1** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ัญญา วิทย์ศรีจันทร์. (2558). **รูปแบบและกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของกรรมการองค์กร นิสิต** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล คุณาแก้ว. (2563). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พรพิมล แก้วอ่อน. (2564). **แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิค สุตระ** ของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา). บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรดาว สอนองผัน. (2557). **ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 3** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รอฮิม สุหลง. (2565). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ศรสวรรค์ บุญณกรณ์ชัย. (2561). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก.

- ศศิตา เพลินตา. (2558). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สุเทพ ธรรมะตระกูล. (2558). การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำขององค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ (รายงานการวิจัย, กลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- สุรรัตน์ โตเขียว. (2560). รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 (ดุขฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- อรสา มาสิงห์. (2560). การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.